

บทที่ 6

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. สรุปการวิจัยและการพัฒนา
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สรุปการวิจัยและการพัฒนา

1. การวิจัยและการพัฒนามีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

1.2 เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

1.3 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้จังหวัดสระบุรี

2. ผลการวิจัยและการพัฒนา ปรากฏดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 สภาพปัจจุบันปัญหา ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 แนวทาง คือ อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน โดยพิจารณาจากระดับความรู้ความเข้าใจของนักเรียนที่มีอยู่ในระดับ น้อย ปรากฏดังนี้

อามิสทาน ได้แก่ การให้ยารักษาโรคแก่คนเจ็บไข้จัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน การให้ของเล่นแก่เพื่อนจัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน การแบ่งอาหารหรือขนมให้เพื่อนจัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน และการให้อุปกรณ์

การเรียน ได้แก่ สมุด ปากกา ดินสอ ยางลบ เป็นต้น แก่เพื่อนจัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน ตามลำดับ

ธรรมทาน ได้แก่ การแนะนำให้ความรู้แก่นักเรียนรุ่นน้องจัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน การพูดแนะนำประโยชน์จัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน การสนทนาธรรมจัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน การนำธรรมหรือวิชาความรู้ที่มีประโยชน์ที่ตนได้เรียนรู้ไปบอกกล่าวแก่คนอื่นได้แก่ พ่อ แม่ ญาติ พี่ น้อง เป็นต้นจัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน และการชักชวนเพื่อนเมื่อเพื่อนทำความผิดจัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามลำดับ ตามลำดับ

อภัยทาน ได้แก่ การไม่ทะเลาะวิวาทเมื่อมีความขัดแย้งกัน จัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน การไม่โกรธพยาบาทเมื่อถูกรังแกจัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน และการประพฤติดื้อน้อมเคารพต่อกันและกันจัดว่าเป็นการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน ตามลำดับ

2) ด้านเจตคติเกี่ยวกับการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 แนวทาง คือ อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน ผู้วิจัยได้พิจารณาระดับเจตคติของนักเรียนจาก 3 ลำดับต้น ปรากฏดังนี้

อามิสทาน ได้แก่ การบำเพ็ญบุญให้ทานเป็นสิ่งที่ควรทำ การให้อาหารแก่สัตว์ด้วยความเมตตาเป็นสิ่งที่ควรทำ และการให้อาหารแก่คนยากจนเป็นสิ่งที่ควรทำ ตามลำดับ

ธรรมทาน ได้แก่ การชักชวนเพื่อนเมื่อเพื่อนทำความผิดเป็นสิ่งควรทำ การพูดแนะนำประโยชน์เป็นสิ่งควรทำ และการแนะนำการบ้านเพื่อนเป็นสิ่งควรทำ ตามลำดับ

อภัยทาน ได้แก่ การแผ่เมตตาจิตต่อสรรพสัตว์เป็นสิ่งควรทำ การปลดปล่อยสัตว์ที่ถูกกักขังอย่างทรมานให้ได้รับอิสรภาพเป็นสิ่งควรทำ และการช่วยเหลือสัตว์ที่ตกอยู่ในอันตรายให้รอดชีวิตเป็นสิ่งควรทำ ตามลำดับ

3) ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 แนวทาง คือ อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน ผู้วิจัยได้พิจารณาประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญ 3 อันดับแรก ปรากฏดังนี้

อามิสทาน ได้แก่ ดักบาตรยามเช้าแต่พระสงฆ์ ให้อุปกรณ์การเรียนให้แก่ ดินสอ ปากกา ยางลบ เป็นต้น แก่เพื่อน และแบ่งอาหารหรือขนมให้แก่เพื่อน ตามลำดับ

ธรรมทาน ได้แก่ สนทนาธรรม แนะนำเพื่อนเมื่อเพื่อนทำความผิด และแนะนำการบ้านเพื่อน ตามลำดับ

อภัยทาน ได้แก่ ทะเลาะวิวาทเมื่อมีความขัดแย้งกัน มีความ
โกรธพยาบาทเมื่อถูกรังแก และมีความประพฤติก่อนน้อมเคารพต่อกันและกัน ตามลำดับ

2.1.2 ความต้องการการพัฒนา ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่ง
ได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนอย่างสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุป
ความต้องการการพัฒนาการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสาให้ สรุปได้ว่า ทุกฝ่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน
การพัฒนาครั้งนี้ต้องมีส่วนร่วม ส่งเสริมในกิจกรรมการพัฒนาเพื่อช่วยสร้างคุณลักษณะของการ
เรียนรู้และการพัฒนาแบบพหุภาคี พร้อมทั้งควรมีจิตสำนึกตระหนักในปัญหาและร่วมกัน
แก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาพฤติกรรมกรบำเพ็ญบุญโดย
การให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาล
เสาให้ ซึ่งประเด็นความต้องการการพัฒนาที่สำคัญมี 5 ประเด็นคือ 1) ต้องการให้พระสงฆ์
ผู้เชี่ยวชาญอบรมเรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน
2) ต้องการให้มีการทำสมาธิก่อนการเรียนรู้ 3) ต้องการให้ครูผู้สอนระบุสิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ควร
ละเว้นและแนะนำชี้แนวทางเรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาใน
การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามปกติ 4) ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมที่
สอดคล้องกับการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา และ 5) ต้องการให้
ผู้ปกครองและผู้ใหญ่ในสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตาม
แนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ มีพฤติกรรมที่เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ เสียสละ มีน้ำใจไมตรี และสามัคคี
ปรองดองกัน

2.2 แนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมกรบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตาม
แนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสาให้ ได้จากการ
สนทนากลุ่ม (focus group discussion) ที่ผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ได้ร่วมกันระดมความคิด
แสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้วจึงได้
กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยมุ่งเน้นกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับกรอบของการวิจัยเพื่อ
ตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาพฤติกรรมกรของนักเรียนทุกคน สำหรับแนวทางและ
วิธีการพัฒนาในการวิจัยนี้แบ่งเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

2.2.1 แนวทางและวิธีการพัฒนาสำหรับนักเรียน ได้จากการสนทนากลุ่ม
ในระยะที่ 2 ของการวิจัย ซึ่งกำหนดกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมกรบำเพ็ญบุญโดยการให้
ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ไว้ 9 แนวทาง คือ 1) เข้าอบรม
เรียนรู้ปลูกจิตสำนึกเรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา 2) ผูกการ
ทำสมาธิก่อนการเรียนรู้ 3) ฉักขาตรทุกวันพระภายในวัด และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 4)
ค้นคว้าธรรมสุภาสิตนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) ทำป้ายเกี่ยวกับธรรมสุภาสิตติดห้องเรียน
และตามอาคารเรียน 6) จัดกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนะนำการบ้านต่อกันและกัน 7) เล่นเกม

สร้างสรรค์ความสามัคคี 8) จัดกลุ่มทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสรรค์ความสามัคคี และ 9) จัดบันทึกความดีลงในสมุดบันทึก

2.2.2 แนวทางและวิธีการพัฒนาสำหรับผู้มีส่วนร่วม ซึ่งได้จากการสนทนากลุ่มในระยะที่ 2 ของการวิจัยเช่นเดียวกัน ซึ่งกำหนดแนวทางและวิธีการพัฒนาไว้ 3 แนวทาง คือ 1) ส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามปกติ 2) ส่งเสริมและให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมกระทำความดีในเรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานทั้ง 3 ด้าน ทุกสัปดาห์ 3) ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการให้ทานทั้ง 3 ด้าน แก่นักเรียน

2.3 คชณิชีวัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาให้ จากการสนทนากลุ่มในระยะที่ 2 ของการวิจัย ได้กำหนดคชณิชีวัดความสำเร็จของการพัฒนา ไว้ดังนี้ 1) นักเรียนทุกคนได้ฝึกการทำสมาธิก่อนการเรียนรู้ 2) นักเรียนร้อยละ 80 มีความรู้เรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานอยู่ในระดับ มาก 3) นักเรียนทุกคนบันทึกการเรียนรู้และพฤติกรรมเรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานของตนเองลงในสมุดบันทึกความดี 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติต่อการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานอยู่ในระดับ ปานกลาง ถึง มาก ที่สุด 5) นักเรียน ร้อยละ 80 มีการดื่มน้ำทุกวันพระภายในวัด 6) นักเรียน ร้อยละ 80 ได้ค้นคว้าธรรมสุภาษิตนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 7) นักเรียนทุกคนร่วมกันจัดทำป้ายเกี่ยวกับหลักธรรมคิดห้องเรียน และตามอาคารเรียน อย่างน้อย 10 ป้าย 8) นักเรียนทุกคนได้ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ความสามัคคี และ 9) นักเรียนร้อยละ 70 มีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตนเรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2.4 การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาให้ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

2.4.1 ผลการพัฒนาด้านความรู้เรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ปัญหาลดลงโดยนักเรียนร้อยละ 80 มีความรู้เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบร้อยละและระดับความรู้ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา

2.4.2 ผลการพัฒนาด้านเจตคติเรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ระดับเจตคติเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาโดยนักเรียนมีระดับเจตคติอยู่ในระดับ ปานกลาง มาก และมากที่สุด

2.4.3 ผลการพัฒนาด้านพฤติกรรมเรื่องการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 ด้าน พบว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลง โดยนักเรียนร้อยละ 70 มีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตนอยู่ในระดับที่ดีขึ้น

นอกจากผลของความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาให้ โดยการเข้าร่วมโครงการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาในครั้งนี้แล้วยังสามารถทำให้นักเรียนทุกคน และผู้มีส่วนร่วมทุกคน ได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนามากขึ้นเกิดศรัทธาเชื่อมั่นต่อความดีที่ตนได้กระทำ และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการวิจัยและการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาให้ อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี มีสาระสำคัญนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาที่ค้นพบในระยของการวิจัยที่ 1 นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาส่วนหนึ่งมาจากนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ขาดศรัทธาความเชื่อมั่น ขาดความตระหนักในคุณค่าของการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน พร้อมทั้งขาดแรงจูงใจส่งเสริมที่สำคัญจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และจากประเด็นการสัมภาษณ์ความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการสัมภาษณ์นักเรียน ผู้ปกครอง ครูประจำชั้นเรียน และพระผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้งหมดมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือต้องการให้มีการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนทุกฝ่าย ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ควรให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนด้วยการเสียสละ มีน้ำใจ ใฝ่คุณธรรม ให้อภัยต่อกันและกันและควรแนะนำสั่งสอนเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ

2. แนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาให้ จากการที่ได้ร่วมกันแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาจากผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนแนวคิดต่อกันและกันเพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาได้แนวทางและวิธีการพัฒนาที่สำคัญ คือ ฝึกอบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ตระหนักในคุณค่าความสำคัญของการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานและสามารถพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2545, หน้า 4) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินชีวิตของมนุษย์ คือ การประกอบกิจกรรมหรือกระทำการต่างๆ โดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา ทางใจ หรือที่เรียกกันว่า

กายกรรม วชิกรรม มโนกรรม ซึ่งจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กร (organization development) และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) พบว่า การจัดฝึกอบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ เนื่องจากหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการฝึกอบรมคือการพัฒนาคนโดยมุ่งเน้น 3 ด้านด้วยกัน คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ (knowledge) 2) ด้านทักษะ (skill) 3) ด้านเจตคติ (attitude) และการฝึกอบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมนั้นยังสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เสริมสร้างประสบการณ์และพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ได้อย่างดี เพราะเป็นวิธีการหรือ กุศโลบายที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสามารถให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, 2524, หน้า 165-166) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนัย อยู่สุข (2526, หน้า 64-116) พบว่า วิธีการอบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดทำยุทธศาสตร์สำคัญที่ได้จากการสนทนากลุ่มของผู้มีส่วนอย่างสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ได้ร่วมกันเสนอกิจกรรมต่างๆ อันเป็นแนวทางในการพัฒนาไว้ ซึ่งจัดว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทาน ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการที่สามารถพัฒนา ในด้าน ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาให้ โดยการจัดกิจกรรมของโครงการให้สอดคล้องและครอบคลุมกรอบของการวิจัยทั้ง 3 ด้าน คือ อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน เพราะว่าการที่สอดคล้องกับการวิจัยสามารถทำให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ เจตคติที่ดี และมีการพัฒนาพฤติกรรมของคนให้ดียิ่งขึ้น และการจัดทำโครงการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนา 1 เดือน

3. ผลผลิตของการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาให้ จำแนกเป็น 2 ด้านด้วยกัน คือ

3.1 ด้านนักเรียน ผู้ที่ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบสอบถามก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา และจากการสังเกตของผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาให้ มีการพัฒนาตน ด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม เกี่ยวกับการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและยังสามารถทำให้นักเรียนได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามีความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

3.2 ด้านสังคม กระบวนการวิจัยนี้ได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ โดยทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้และร่วมกันพัฒนาซึ่งสามารถทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมอันมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น คือ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

กระบวนการวิจัยและการพัฒนาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวิธีการพัฒนาหลายวิธีการที่ได้จากการศึกษา สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการการพัฒนา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการระดมความคิดเห็นในการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาพร้อมทั้งกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนา ฉะนั้นผู้สนใจที่จะนำแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี ในครั้งนี้ไปใช้กับประชากรกลุ่มอื่นจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพบริบทของโรงเรียนและชุมชน เงื่อนไข ข้อจำกัดต่างๆ ของโรงเรียนและชุมชนนั้นๆ ด้วย และผู้ที่มีความสนใจในแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาทั้ง 3 แนวทาง สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปประพฤติกปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยและพัฒนาครั้งต่อไป

การวิจัยและการพัฒนาพฤติกรรมการบำเพ็ญบุญโดยการให้ทานตามแนวทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี ในครั้งนี้เป็นกระบวนการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development : R&D) ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างสำคัญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี ฉะนั้นจึงสมควรกระทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในนักเรียนระดับชั้นอื่น เพื่อให้เกิดรูปแบบการวิจัยและการพัฒนาที่แตกต่าง